

Анотація

Рашківська В. В. Загальні питання передачі в заставу майнових прав. – Стаття.

У статті досліджено загальнотеоретичне поняття майнових прав у цивільному праві України, визначено зміст та обсяг поняття майнових прав у цивільному праві України як складного правового явища. Це пов'язано з недостатньою теоретичною розробкою поняття застави, її місця й ролі в системі сучасних цивільних правовідносин. Проаналізовано наявні класифікації видів майнових прав із метою їх уніфікації. У статті досліджено загальні питання передачі майнових прав у заставу.

Ключові слова: майнові права, застава, іпотека, корпоративні права, права вимоги.

Аннотация

Рашковская В. В. Общие вопросы передачи в залог имущественных прав. – Статья.

В статье исследовано общетеоретическое понятие имущественных прав в гражданском праве Украины, определены содержание и объем понятия имущественных прав в гражданском праве Украины как сложного правового явления. Это связано с недостаточной теоретической разработкой понятия залога, его места и роли в системе современных гражданских правоотношений. Проанализированы существующие классификации видов имущественных прав с целью их унификации. В статье исследованы общие вопросы передачи имущественных прав в залог.

Ключевые слова: имущественные права, залог, ипотека, корпоративные права, права требования.

Summary

Rashkovskaya V. V. General questions of transmission property rights in the mortgage. – Article.

In the article the general theoretical concept of property rights in civil law of Ukraine, to determine the content and scope of the concept of property rights in the Civil Law of Ukraine as a complex legal phenomenon. This is due to the lack of theoretical development of collateral, its place and role in the system of modern civil relations. Analyzed the existing classification of property rights. In the article the basic questions of transfer of property rights as pledge.

Key words: civil law, pledge, mortgage, corporate law, law requirements.

УДК 347.5

В. О. Голошівець

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАВДАНУ НЕНАЛЕЖНИМ ЛІКУВАННЯМ

Відповідно до ст. 3 Конституції України від 28 червня 1996 р. людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Проте реалії українського сьогодення характеризуються глибоким кризовим станом щодо належного виконання медичними працівниками своїх прямих професійних обов'язків, що ставить під загрозу здоров'я населення. Однією з причин такого становища є недосконалість регулювання цивільно-правової відповідальності медичних працівників.

Аналіз судової практики свідчить про те, що кількість позовів про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю неналежним лікуванням, дедалі збільшується. Однак постає проблема в тому, що такі позови суди першої інстанції не задовольняють у повному обсязі або в задоволенні позову відмовляють взагалі. Така тенденція розгляду цих справ зумовлюється тим, що дуже важко в судовому порядку довести причинно-наслідковий зв'язок між діями та завданою шкодою та вину лікаря (медичного закладу), що й зумовлює актуальність цієї теми.

© В. О. Голошівець, 2014

В умовах становлення правової держави, яка визнає охорону здоров'я пріоритетним напрямком своєї діяльності, доцільно в чинному законодавстві України запровадити дієві механізми захисту конституційного права людини та громадянина на охорону здоров'я від неправомірних діянь медичних працівників і медичних закладів.

Тематиці цивільно-правової відповідальності медичних працівників присвячено вже чимало праць провідних науковців та практикуючих юристів України (С. Антонова, Р. Гревцової, Т. Заварзи, І. Канзафарової, О. Прасова, А. Савіцької, С. Стеценка та інших).

Метою статті є визначення поняття «неналежне лікування» для його закріплення в цивільному законодавстві України, а також виявлення підстав цивільно-правової відповідальності лікаря (медичного закладу) за шкоду, завдану неналежним лікуванням.

Суспільство протягом свого існування мало різні засоби вирішення питання про відповідальність лікарів. Сьогодні на перший план щодо юридичної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення виходить цивільно-правова відповідальність. Під цивільно-правовою відповідальністю слід розуміти застосування до правопорушника у випадку здійснення ним протиправних дій або бездіяльності передбачених договором чи законом заходів державного примусу у вигляді додаткових цивільно-правових обов'язків майнового характеру (санкцій) [2, с. 364]. У листі Департаменту конституційного, адміністративного та соціального законодавства управління соціального, трудового та гуманітарного законодавства Міністерства юстиції України від 20.06.2011 р. «Про відповідальність медичних працівників» зазначено, що цивільно-правова відповідальність у сфері медичної діяльності – це вид юридичної відповідальності, який виникає внаслідок порушення в галузі майнових або особистих немайнових благ громадян у сфері охорони здоров'я та який полягає переважно в необхідності відшкодування шкоди. До особистих немайнових благ громадян, які безпосередньо пов'язані з медичною діяльністю, належать насамперед життя й здоров'я [3].

Отже, внаслідок притягнення лікаря (медичного закладу) до цивільно-правової відповідальності підлягає відшкодуванню шкода, завдана неналежним лікуванням. Цивільний кодекс України (далі – ЦК) від 16 січня 2003 р. [4] не містить спеціальної норми за відшкодування шкоди, завданої неналежним лікуванням. Стаття 1195 ЦК передбачає відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, проте специфічність відносин у сфері охорони здоров'я та проблема доказування вини лікаря в судовому процесі обумовлює потребу визначення поняття «неналежне лікування». Законодавче закріплення цієї дефініції сприятиме створенню умов для притягнення винних до цивільно-правової відповідальності.

Неналежність лікування – це вид протиправного діяння (дії чи бездіяльності), що являє собою одну з умов, наявність якої необхідна для притягнення лікаря (медичного закладу) до цивільно-правової відповідальності. Серед інших умов слід зазначити наявність шкоди, причинно-наслідковий зв'язок та вину. Сукупність зазначених елементів утворює склад цивільного правопорушення. Водночас слід

зазначити, що згідно з цивільним законодавством діє принцип презумпції вини щодо заподіяної шкоди під час надання медичної допомоги, тому відсутність вини доводиться особою, яка вчинила правопорушення, тобто лікарем (медичним закладом). Вина є суб'єктивною підставою відповідальності та як елемент правопорушення характеризує особу з точки зору внутрішнього, психічного стану винного [5, с. 173]. Таким чином, особа, яка зазнала шкоди внаслідок неналежного лікування, повинна довести три підстави складу правопорушення: а) наявність шкоди; б) причинно-наслідковий зв'язок; в) протиправність діяння (дії або бездіяльності). Доказування складу зазначеного правопорушення є складним процесом і пов'язане з рядом практичних проблем. Як свідчить аналіз судової практики, майже в усіх областях України суди відмовляють у задоволенні позову, посилаючись на недоведеність обставин та відсутність вини лікаря (медичного закладу). У зв'язку з цим доцільно розглянути особливості притягнення до цивільно-правової відповідальності лікаря (медичного закладу).

Важливою умовою притягнення до цивільно-правової відповідальності є наявність шкоди. В аспекті цивільно-правової відповідальності шкодою вважаються негативні наслідки правопорушення. Проте чинне законодавство України чітко не розкриває поняття «шкода здоров'ю». Під шкодою в цивільному праві прийнято розуміти зменшення або втрату (загибель) певного особистого чи майнового блага [6, с. 203].

Розрізняють такі види шкоди, які можуть бути завдані внаслідок неналежного лікування: майнова шкода (до якої включаються такі реальні втрати, як втрата заробітку витрати на лікування, протезування, посилене харчування, спеціальний догляд тощо) та моральна шкода, під якою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб [7].

Відповідно до ст. 23 ЦК моральна шкода полягає у фізичному болю й стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку зі знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної особи. У сфері медичної діяльності моральна шкода може полягати в моральних переживаннях у зв'язку із втратою родичів та близьких осіб, неможливістю вести звичний спосіб життя внаслідок неналежного лікування, втратою роботи, розкриттям лікарської таємниці, фізичним болем, пов'язаним зі спричиненою вадою тощо.

Слід зазначити, що без настання шкоди втрачається необхідність відновлення порушеного права, а отже, стає неможливим притягнути лікаря (медичний заклад) до цивільно-правової відповідальності.

Ще одним елементом складу цивільного правопорушення є причинно-наслідковий зв'язок між діянням лікаря (медичного закладу) та завданою шкодою. Складність доведення наявності причинно-наслідкового зв'язку у сфері медичної діяльності пояснюється самою її природою, де в лікуванні хворого бере участь не лише лікар, а й медична сестра, працівники лабораторій, якщо робиться операція,

анестезіолог, хірург, операційна сестра та інші медичні працівники. Виходячи з цього, кожний медичний працівник, який лікує хворого, може бути тією чи іншою мірою причетним до заподіяння шкоди пацієнтові, що й зумовлює труднощі встановлення причинного зв'язку [8, с. 274]. Тому щоб встановити причинно-наслідковий зв'язок, він повинен відповідати певним вимогам. По-перше, причинний зв'язок повинен мати таку часову послідовність, коли протиправна поведінка передують заподіяній шкоді. Тобто спочатку вчиняються дії, а потім з'являються відповідні негативні наслідки. По-друге, причина має породжувати наслідок, інакше кажучи, причинний зв'язок повинен бути прямим, а не навпаки. Наприклад, якщо в результаті операції хворому завдана шкода, то вирішальне значення будуть мати дії лікаря, який безпосередньо проводив операцію, а не осіб, які проводять атестацію медичних працівників. По-третє, причина та наслідок повинні бути юридично значущими, тобто здатними породжувати цивільні права та обов'язки в суб'єктів відповідних правовідносин [9, с. 49].

Останню умову, яку повинна довести особа для притягнення лікаря (медичного закладу) до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану неналежним лікуванням, є протиправність діяння останніх. Протиправними за цивільним правом України визнаються діяння (дії чи бездіяльність), які порушують права та обов'язки, закріплені чи санкціоновані нормами цивільного права, а також ті, які хоч і не передбачені конкретною нормою права, проте суперечать загальним засадам цивільного законодавства [10]. Протиправність діянь закладів охорони здоров'я або фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право на надання медичних послуг, полягає в порушенні нормативних актів, суб'єктивного права людини на медичну допомогу, або, іншими словами, у невиконанні своїх юридичних обов'язків персоналом закладів охорони здоров'я чи фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності, найнятими нею працівниками [11, с. 12].

Протиправність може виражатись як у дії, так і в бездіяльності. Бездіяльність може полягати в халатному ставленні до пацієнтів, до їх хвороби, незверненні уваги на які-небудь дрібниці, які необхідні для точного встановлення діагнозу – звідси невтручання лікаря, ненадання ним тієї допомоги, яка повинна бути надана. Тобто протиправність діяння в медичній сфері виражається в здійсненні лікарем неналежного лікування. Однак сьогодні існуюче визначення поняття «неналежне лікування» є досить неоднозначним та далеко не загальноприйнятим [12, с. 447].

У чинному законодавстві України немає визначення неналежного лікування, а в науковій літературі під визначенням «неналежне лікування» частіше зустрічається поняття «неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником». У правовому аспекті під неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником слід розуміти діяння медичного працівника, яке характеризується дією або бездіяльністю в процесі надання медичної допомоги хворому чи пацієнту за порушення нормативно регламентованих або таких, що не мають нормативного закріплення, проте загальноприйнятих у медичній практиці правил надання медичної допомоги, які спричинили шкідливі наслідки [13, с. 3]. Також в юридичній літературі під неналежним виконанням професійного обов'язку медичним працівником розуміють вчинення необхідних дій не в повному

обсязі або вчинення не тих дій, які необхідно було вчинити (наприклад, поверхове проведення огляду хворого). З огляду на вищевказане можна дійти висновку, що недбале ставлення до своїх професійних обов'язків є одним з проявів неналежного лікування хворого.

Отже, під неналежним лікуванням слід розуміти неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником, зокрема некомпетентні діяння, які полягають у несвоечасному чи недостатньому обстеженні хворого, або такі дії, які вчинені з недотриманням методології та (або) технології виконання медичних втручань, порушенням медичними працівниками правил асептики та антисептики, санітарно-протиепідемічних норм, внаслідок чого фізичній особі завдано матеріальної та (або) моральної шкоди у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Виходячи з викладеного, притягнути лікаря (медичний заклад) до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану неналежним лікуванням, є дещо проблематичним. Як уже підкреслювалося вище, особі, яка зазнала шкоди внаслідок неналежного лікування, необхідно довести в суді три елементи складу зазначеного цивільного правопорушення: наявність шкоди, протиправність діяння та причинно-наслідковий зв'язок.

На підставі наведеного пропонується доповнити Цивільний кодекс України ст. 1196-1, яку викласти в такій редакції: «Стаття 1196-1. Відшкодування шкоди, завданої фізичній особі неналежним лікуванням.

1. Шкода, завдана каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я внаслідок неналежного лікування, підлягає відшкодуванню медичним закладом у порядку, встановленому законом.

2. Під неналежним лікуванням слід розуміти неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником, зокрема некомпетентні діяння, які полягають у несвоечасному чи недостатньому обстеженні хворого, або такі дії, які вчинені з недотриманням методології та (або) технології виконання медичних втручань, порушенням медичними працівниками правил асептики та антисептики, санітарно-протиепідемічних норм, внаслідок чого фізичній особі завдано матеріальної та (або) моральної шкоди у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я».

Внесення таких змін до основного акта цивільного законодавства України розширить правові можливості для належного захисту права особи на охорону здоров'я. Проте затвердження загальної норми, що закріплює поняття неналежного лікування та встановлює відповідальність за нього, є недостатнім для належного захисту прав особи. З метою створення умов для відшкодування шкоди, завданої особі внаслідок неналежного лікування, доцільним є прийняття окремого Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої лікарями та працівниками закладів охорони здоров'я внаслідок неналежного лікування», який має охоплювати склад цивільного правопорушення; дії, які вважаються неналежним лікуванням особи; суб'єктів права на відшкодування шкоди (пацієнт, члени його сім'ї тощо); підстави та порядок відшкодування шкоди, завданої приватним лікарем, що самостійно забезпечує

себе роботою; підстави та порядок відшкодування шкоди, завданої лікарем та (або) медичним працівником закладу охорони здоров'я державної або комунальної форми власності; підстави та порядок відшкодування шкоди, завданої лікарем та (або) медичним працівником закладу охорони здоров'я приватної форми власності, у тому числі під час виконання договірних зобов'язань; підстави та порядок відшкодування шкоди, завданої лікарем та (або) медичним працівником під час надання екстреної медичної допомоги, види цивільно-правової відповідальності за неналежне лікування; інші організаційно-правові засади відшкодування шкоди внаслідок неналежного лікування.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Борисова В. Цивільне право : [підручник] : у 2 т. / [В. Борисова, Л. Баранова, Т. Бегова та ін.] ; за ред. В. Борисової, І. Спасиво-Фатеевої, В. Яроцького. – Х. : Право, 2011 . – Т. 1. – 2011. – 656 с.
3. Відповідальність медичних працівників : лист Департаменту конституційного, адміністративного та соціального законодавства управління соціального, трудового та гуманітарного законодавства Міністерства юстиції України від 20 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0040323-11>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
5. Савицкая А. Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием / А. Савицкая. – Львов : Изд-во при ЛГУ Издательским объединением «Вища школа», 1982. – 195 с.
6. Мазур О. Цивільне право України : [підручник] / О.С. Мазур. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.
8. Стеценко С. Медичне право України : [підручник] / С. Стеценко, В. Стеценко, І. Сенюта. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.
9. Табунщиков А. Институт компенсации морального вреда в российском гражданском праве / А. Табунщиков ; под. ред. С. Тычинина. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2007. – 124 с.
10. Канзафарова І. Загальні умови цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану порушенням особистих немайнових прав / І. Канзафарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/1049/126/>.
11. Прасов О. Право на медичну допомогу та його здійснення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. Прасов ; ХНУВС. – Х., 2007. – 19 с.
12. Мареев В. Суспільно небезпечні наслідки злочинів, що посягають на права пацієнтів, та інші ознаки об'єктивної сторони цих злочинів / В. Мареев // Митна справа. – 2011. – № 1(73). – С. 446–451.
13. Парамонова О. Належне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником як гарантія права на охорону здоров'я / О. Парамонова // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2009. – № 21. – С. 1–4.

Анотація

Голошивець В. О. Деякі особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану неналежним лікуванням. – Стаття.

Статтю присвячено визначенню поняття «неналежне лікування» для його закріплення в цивільному законодавстві України, а також виявленню підстав цивільно-правової відповідальності лікаря (медичного закладу) за шкоду, завдану неналежним лікуванням.

Ключові слова: неналежне лікування, підстави цивільно-правової відповідальності, неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником, відшкодування шкоди.

Аннотация

Голошівець В. А. Некоторые особенности гражданско-правовой ответственности за вред, причиненный ненадлежащим лечением. – Статья.

Статья посвящена определению понятия «ненадлежащее лечение» для его закрепления в гражданском законодательстве Украины, а также выявлению оснований гражданско-правовой ответственности врача (медицинского учреждения) за вред, причиненный ненадлежащим лечением.

Ключевые слова: ненадлежащее лечение, основания гражданско-правовой ответственности, ненадлежащее выполнение профессиональных обязанностей медицинским работником, возмещение вреда.

Summary

Goloshyets V. A. Some features of civil liability for damage caused by improper treatment. – Article.

The article is devoted to the definition of «improper treatment» for to its consolidation in the civil legislation of Ukraine, as well as identifying the grounds of civil liability of physician (medical institution) for the damage caused by improper treatment.

Key words: improper treatment, grounds of civil liability, inadequate professional capacity of health workers, compensation for damage.

УДК 347.78:343.712.1:004.738.5

Г. І. Грігор'яню

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ ВІД ПІРАТСТВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Актуальність теми статті полягає в тому, що в сучасному світі оборот піратської продукції в мережі Інтернет сягає космічних розмірів, особливо в Україні. Для того щоб вести продуктивну боротьбу з цим явищем і дійсно захистити права правоволодільців у сфері авторського права та суміжних прав, необхідно внести певні зміни до законодавства. Щоб ці зміни носили продуктивний, а не лише декларативний характер, доцільним вважається врахування досвіду інших країн у зазначеній сфері.

Окремі аспекти захисту прав інтелектуальної власності від піратства досліджуються в працях таких учених, як О.І. Харитонова, О.О. Штефан, Н.П. Бааджи, Ю.Ю. Симонян та інші.

Водночас достатньо високий рівень піратства у сфері авторського права потребує запровадження ефективних механізмів боротьби з ним, що обумовлює важливість проведення наукових досліджень у зазначеній сфері.

Метою статті є дослідження регулювання піратства в мережі Інтернет у Російській Федерації для подальшого впровадження дійсно дієвих шляхів боротьби з піратством до законодавства України.

У 2013 році Україна була визнана головним «піратом» світу в спеціальному 301 звіті USTR (Торгового представництва США). На даний час Міжнародним альянсом інтелектуальної власності (International Intellectual Property Alliance) також була надана пропозиція знову визнати Україну пріоритетною державою, яка посідає перше місце у світі з правопорушень у сфері авторського права й суміжних прав. Зростання рівня піратства в Україні викликає занепокоєння не лише в національних межах, а й у міжнародних. Тому з метою подальшого вдосконалення необхідно зробити аналіз законодавства України у сфері